

Υπόθεση C-827/19

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

13 Νοεμβρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Audiencia Provincial de Pontevedra

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

29 Οκτωβρίου 2019

Εκκαλούντες:

D.A.T.A.

L.F.A.

A.M.A.G.

L.F.A.

J.G.C.

S.C.C.

A.C.V.

A.A.G.

A.C.A.

L.C.A.

N.P.B.

P.C.A.

Εφεσίβλητη:

Ryanair D.A.C.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Έφεση ασκηθείσα από πλείονες επιβάτες (στο εξής: εκκαλούντες) κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου με την οποία έγινε εν μέρει δεκτή η αγωγή τους κατά της αεροπορικής εταιρίας Ryanair D.A.C. (στο εξής: εφεσίβλητη).

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ζητείται η ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 261/2004.

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1 Μπορεί η άσκηση, από το προσωπικό του αερομεταφορέα, του δικαιώματος απεργίας η οποία κηρύχθηκε από συνδικαλιστική οργάνωση προς διεκδίκηση βελτιώσεων στην εργασία, όταν δεν καθορίζεται από προηγούμενη απόφαση του εργοδότη, αλλά από τις διεκδικήσεις των εργαζομένων, να θεωρηθεί «έκτακτη περίπτωση», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/20[0]4, ή πρόκειται, αντιθέτως, για περίπτωση συνδεόμενη αναπόσπαστα με την άσκηση της δραστηριότητας του αερομεταφορέα;
- 2 Σε περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση, υποχρεούται ο μεταφορέας να λάβει κάποιο επιτρεπόμενο από τον νόμο μέτρο, ακόμη και όταν η άσκηση του δικαιώματος απεργίας ανακοινώθηκε σε αυτόν εντός της προβλεπόμενης από τον νόμο περιόδου προειδοποίησης, όπως για παράδειγμα να παράσχει πτήσεις με άλλες εταιρίες μη επηρεαζόμενες από την απεργία;
- 3 Προκειμένου απεργία του πληρώματος θαλάμου επιβατών της αεροπορικής εταιρίας να θεωρηθεί «έκτακτη περίπτωση», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/20[0]4, ασκεί επιρροή ο τρόπος με τον οποίο αναστέλλεται η απεργία, ιδίως στην περίπτωση που αναστέλλεται λόγω αμοιβαίων παραχωρήσεων των δύο μερών;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημίωσης των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης και ματαίωσης ή μεγάλης καθυστέρησης της πτήσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 295/91: αιτιολογικές σκέψεις 1, 2 και 12 και άρθρο 5, παράγραφος 3.

Απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Pešková και Peška, C-315/15, EU:C:2017:342· απόφαση της 17ης Απριλίου 2018, TUIfly GmbH, C-195/17, EU:C:2018:258.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας

- 4 Οι δεκαέξι εκκαλούντες στην υπόθεση της κύριας δίκης αγόρασαν, μέσω του διαδικτυακού τόπου της εταιρίας Ryanair, τις πτήσεις μετ' επιστροφής της διαδρομής Πόρτο-Carcassonne. Την 1η Απριλίου 2019, όταν προσήλθαν στον αερολιμένα της Carcassonne για να πραγματοποιήσουν το ταξίδι επιστροφής (με προβλεπόμενη αναχώρηση στις 15:25), ενημερώθηκαν ότι η εν λόγω πτήση είχε ματαιωθεί λόγω απεργίας του πληρώματος θαλάμου επιβατών της αεροπορικής εταιρίας. Η αεροπορική εταιρία παρέσχε στους επιβάτες τη δυνατότητα να ταξιδεύσουν την επόμενη ημέρα, στις 8:15, με πτήση της ίδιας εταιρίας, από τον αερολιμένα της Τουλούζης προς τη Μαδρίτη, με άφιξη στις 9:35, τοπική ώρα.
- 5 Δεδομένου ότι δεν παρασχέθηκε στους επιβάτες κανένα μέσο μεταφοράς έως τον αερολιμένα της Τουλούζης και από τη Μαδρίτη έως το Vigo, ούτε οποιοδήποτε γεύμα ή κατάλυμα, οι επιβάτες άσκησαν αγωγή κατά της αεροπορικής εταιρίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου με αίτημα την καταβολή, αφενός, συνολικού ποσού 1 216,59 ευρώ για έξοδα μεταφοράς και καταλύματος (τα έξοδα ανέρχονταν στο συνολικό ποσό των 2 067,92 ευρώ, αλλά η εταιρία κατέβαλε ποσό 731,33 ευρώ), και αφετέρου, ποσού 3 750 ευρώ ως αποζημίωση για τη ματαίωση της πτήσης (250 ευρώ ανά επιβάτη).
- 6 Στο υπόμνημα αντικρούσεως της αγωγής, η αεροπορική εταιρία συμφώνησε στην πληρωμή των εξόδων μεταφοράς και διαμονής που αξίωσαν οι επιβάτες, αλλά αντιτάχθηκε στην καταβολή οποιασδήποτε αποζημίωσης λόγω ματαίωσης της πτήσης, υποστηρίζοντας ότι ο λόγος της ματαίωσης ήταν η απεργία του πληρώματος θαλάμου επιβατών της Ryanair, την οποία κήρυξε πορτογαλική συνδικαλιστική οργάνωση, με στάσεις εργασίας για τις 29 Μαρτίου, 1η και 4 Απριλίου, και προσθέτοντας ότι επρόκειτο για λόγο ο οποίος εξέφευγε του ελέγχου της. Η αεροπορική εταιρία υπογράμμισε ότι αιτία της απεργίας δεν ήταν «συγκεκριμένη μεταβολή των όρων εργασίας», αλλά «αιφνίδια προβολή εργασιακών διεκδικήσεων» (μνημονεύονται ελάχιστος μισθός, άδεια πατρότητας και απαγόρευση απολύσεων για πειθαρχικούς λόγους) εκ μέρους του πληρώματος του θαλάμου επιβατών, υποστηρίζοντας ότι δεν εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση η νομολογία που απορρέει από την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση C-195/17, TUIfly GmbH.
- 7 Με την απόφασή του, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή, υποχρεώνοντας την αεροπορική εταιρία να καταβάλει το ποσό των 1 216,59 ευρώ εντόκως, αλλά απορρίπτοντας το αίτημα καταβολής οποιασδήποτε αποζημίωσης λόγω ματαίωσης της πτήσης, με το σκεπτικό ότι η άσκηση του δικαιώματος απεργίας από τα μέλη του πληρώματος συνιστά έκτακτη, απρόβλεπτη και αναπόφευκτη περίπτωση, λαμβανομένης υπόψη της νόμιμης απαγόρευσης αντικατάστασης των απεργών εργαζομένων.
- 8 Οι επιβάτες άσκησαν έφεση κατά της απόφασης αυτής, επικαλούμενοι διάφορες αποφάσεις ισπανικών δικαστηρίων προς στήριξη της άποψης ότι, σε περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση, ο μεταφορέας πρέπει να αποδείξει ότι

δεν μπόρεσε να αποφύγει τη ματαίωση της πτήσης λαμβάνοντας εύλογα μέτρα, μεταξύ άλλων κατά τη διαδικασία διαπραγματεύσεων πριν από την επισημοποίηση της απεργίας, και υποστηρίζοντας ότι οι εργασιακές διεκδικήσεις των εργαζομένων της εταιρίας εμπίπτουν στη δραστηριότητά της και, επομένως, δεν είναι δυνατόν να συνιστούν έκτακτες περιστάσεις οι οποίες την απαλλάσσουν από την υποχρέωση αποζημίωσης των επιβατών.

- 9 Η αεροπορική εταιρία αντικρούει την έφεση υποστηρίζοντας ότι η απεργία συνιστά έκτακτη περίπτωση η οποία καθίσταται αναπόφευκτη για τον εργοδότη, καθόσον αυτός δεν μπορεί να λάβει κανένα μέτρο προς αποφυγή των αποφασισμένων στάσεων εργασίας, δεδομένου ότι η πορτογαλική νομοθεσία απαγορεύει την αντικατάσταση των απεργών εργαζομένων. Η αεροπορική εταιρία επικαλείται επίσης πλήθος αποφάσεων ισπανικών δικαιοδοτικών οργάνων και διοικητικών αρχών που έκριναν υπ' αυτή την έννοια, εφαρμόζοντας το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/2004.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 10 Κατά πρώτον, το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/2004 επιβάλλει συγκεκριμένες υποχρεώσεις στον αερομεταφορέα έναντι των επιβατών σε περίπτωση ματαίωσης πτήσης (βοήθεια, ενημέρωση και χρηματική αποζημίωση). Η παράγραφος 3 του άρθρου αυτού προβλέπει, ως εξαίρεση, ότι ο αερομεταφορέας δεν υποχρεούται να πληρώσει αποζημίωση «αν μπορεί να αποδείξει ότι η ματαίωση έχει προκληθεί από έκτακτες περιστάσεις οι οποίες δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμη και αν είχαν ληφθεί όλα τα εύλογα μέτρα».
- 11 Εν συνεχεία, το αιτούν δικαστήριο συνοψίζει τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την έννοια των «έκτακτων περιστάσεων» οι οποίες μπορούν να απαλλάξουν τον μεταφορέα από την υποχρέωση αποζημίωσης των επιβατών. Κατά τη νομολογία αυτή, δεδομένου ότι πρόκειται περί εξαιρέσεως από τη γενική υποχρέωση αποζημίωσης, η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά.
- 12 Γενικά, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση Pešková και Peška, C-315/15, στη σκέψη 22 της οποίας το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε ότι μπορούν να χαρακτηρισθούν έκτακτες περιστάσεις «τα γεγονότα τα οποία, ως εκ της φύσεως και των αιτίων τους, δεν συνδέονται αναπόσπαστα με την κανονική άσκηση της δραστηριότητας του οικείου αερομεταφορέα και επί των οποίων ο μεταφορέας αυτός δεν έχει πραγματικό έλεγχο». Εντούτοις, δεν αρκεί η συνδρομή έκτακτων περιστάσεων, αλλά η εταιρία πρέπει να δικαιολογεί επίσης ότι οι περιστάσεις δεν θα μπορούσαν να αποφευχθούν ακόμη και αν είχαν ληφθεί όλα τα εύλογα μέτρα. Συγκεκριμένα, κατά τη σκέψη 28 της προμνησθείσας απόφασης, απόκειται στον διάδικο που επιθυμεί να επικαλεστεί τον απαλλακτικό χαρακτήρα των έκτακτων περιστάσεων να αποδείξει «ότι, εν πάση περιπτώσει, [αυτές] δεν θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί με τη λήψη των

κατάλληλων για τη συγκεκριμένη περίπτωση μέτρων, δηλαδή των μέτρων εκείνων τα οποία, κατά τον χρόνο επελεύσεως των εκτάκτων αυτών περιστάσεων, ανταποκρίνονται, ιδίως, στις συνθήκες τις οποίες δύναται να εξασφαλίσει, από τεχνικής και οικονομικής απόψεως, ο οικείος αερομεταφορέας».

- 13 Σε σχέση με το συγκεκριμένο ζήτημα του αν η άσκηση του δικαιώματος απεργίας του πληρώματος του θαλάμου επιβατών της αεροπορικής εταιρίας μπορεί να θεωρηθεί έκτακτη περίπτωση, με αποτέλεσμα να απαλλάσσεται ο μεταφορέας από τις υποχρεώσεις αποζημίωσης που υπέχει, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση C-195/17, TUIfly GmbH, στο διατακτικό της οποίας διαλαμβάνεται ότι η αυθόρμητη απουσία σημαντικού μέρους του ιπτάμενου προσωπικού, όπως η επίμαχη στην υπόθεση εκείνη, δεν εμπίπτει στην έννοια των «έκτακτων περιστάσεων» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/2004.
- 14 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει τις διαφορές μεταξύ της υπό κρίση υπόθεσης και των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση TUIfly, ήτοι ότι, τότε, η αεροπορική εταιρία είχε ανακοινώσει αιφνιδίως σχέδια αναδιάρθρωσης και δεν είχε σταθεί δυνατό να ανακοινωθούν οι στάσεις εργασίας εκ των προτέρων, λόγος για τον οποίο η κατάσταση χαρακτηρίστηκε «αδέσποτη απεργία». Υπογραμμίζει την παρατήρηση, στο σκεπτικό της απόφασης, ότι οι κίνδυνοι που απορρέουν από τις κοινωνικές συνέπειες που συνοδεύουν τέτοια σχέδια αναδιάρθρωσης πρέπει να θεωρηθούν ως συμφυείς προς την κανονική άσκηση της δραστηριότητας του εν λόγω αερομεταφορέα, ενώ δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι η απεργία μπορεί να χαρακτηριστεί «αδέσποτη».
- 15 Αντιθέτως, στην υπό κρίση υπόθεση, οι στάσεις εργασίας δεν οφείλονταν —τουλάχιστον κατά τα φαινόμενα— στην ύπαρξη οποιασδήποτε μεταβολής στους όρους εργασίας η οποία είχε αποφασιστεί προηγουμένως από τον εργοδότη, αλλά επρόκειτο για γενικές συνδικαλιστικές διεκδικήσεις βελτίωσης των όρων εργασίας στο πλαίσιο απεργίας την οποία κήρυξε συνδικαλιστική οργάνωση.
- 16 Λαμβανομένων υπόψη των διαφορών αυτών, το αιτούν δικαστήριο τρέφει αμφιβολίες για το αν μπορεί να θεωρηθεί ότι η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος απεργίας των εργαζομένων εμπίπτει στα συνήθη γεγονότα επί των οποίων μπορεί να ασκήσει έλεγχο ο εργοδότης. Λαμβανομένης υπόψη της απόφασης TUIfly, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι οι εργασιακές διαφορές εμπίπτουν στην κανονική δραστηριότητα του εργοδότη, ότι αυτός θα μπορούσε να τις αποφύγει ικανοποιώντας ευλόγως τα αιτήματα των εργαζομένων ή ακόμη λαμβάνοντας, κατά το διάστημα προαναγγελίας της απεργίας, μέτρα προς αποφυγή της ματαίωσης των πτήσεων. Εντούτοις, στην υπό κρίση υπόθεση δεν είναι σαφή τα συγκεκριμένα μέτρα τα οποία θα μπορούσε να είχε λάβει ο εργοδότης για τον σκοπό αυτό ή αν ο εργοδότης ήταν υποχρεωμένος να λάβει, στο πλαίσιο του κανονισμού 261/2004, οποιοδήποτε επιτρεπόμενο από τον νόμο μέτρο, όπως, για παράδειγμα, να παράσχει πτήσεις με άλλες εταιρίες που δεν επηρεάζονταν από την απεργία.

- 17 Δεν είναι επίσης σαφές αν ο τρόπος επίλυσης της εργασιακής διαφοράς (με την αποδοχή όλων των προτάσεων των εργαζομένων ή μέσω αμοιβαίων παραχωρήσεων από τα μέρη) μπορεί να ασκεί επιρροή κατά την εκτίμηση του αν η αεροπορική εταιρία μπορούσε να αποφύγει την απεργία και, επομένως, αν η απεργία μπορεί να θεωρηθεί «έκτακτη περίπτωση» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 261/2004.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ